

עלים

עלון שבועי משולחן מערכת מכון עלה זית

publish@alehzayis.com | 732.513.3466
alehzayis.com

עלה עמל

גלות מצרים וקבלת התורה

מתוך קונטרס 'משמני הארץ' מהג"ר יצחק אייזיק ברייש שליט"א

ביסוד גלות מצרים, מהותה ותכליתה, ההסתר מרובה על הנגלה, וכבר האריכו בזה המקובלים וביותר בדברי האריז"ל. אך בודאי שומה עלינו

להבין גם את פשטות הדברים לפי השגותינו, מה אנו יכולין ללמוד מזה לגבי עבודתנו אנו.

ולפני רבות בשנים שמעתי מהס"ק הגה"צ ר' נתן וכתפויגל זצ"ל המשגיח דלייקוואוד שביאר ענין גלות מצרים לפי פשוטו, שהיתה הכנה לקבלת התורה שצריכה יגיעה, ובזה היתה ההכנה להתרגל לעבודה קשה ודפח"ח.

והנה בזמן יציאת מצרים נתעלו ישראל למדריגות נשגבות, והרי אעפ"י שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה והיה עליהם קטרוג הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, עכ"ז נתעלו עד שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי וכדאיתא במכילתא (הובא ברש"י שמות טו, ב), וכבר צווח בדרשות ר"י אבן שועיב פ' בשלח נגד האומרים דהיה בחידות, והוכיח דמה שראתה שפחה על הים היה כפשוטו ממש שהיה להם מראה נבואה, ולא יפלא מה'

לעשות חדשות אעפ"י שאינם ראויים. וכדברים אלו מבואר בשו"ת הרשב"א (ח"ד סימן רלד) בארוכה שהקב"ה יכול לעשות שלא כדרך הטבע, ומשו"ה ראתה שפחה על הים מראה נבואה בחוש עיי"ש.

ובענין זה שמעתי ממו"ר הגר"ש רוזובסקי זצ"ל לבאר מה שאומרים בברכת ק"ש של ערבית 'ויוציאנו לחירות עולם', שלכאורה אמאי קרי ליציאת

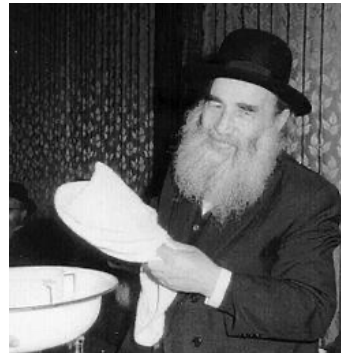
מצרים בשם חירות 'עולם', והרי היו אח"כ עוד גלויות ושעבודים. ואמר בזה שביציאת מצרים הוציאנו הקב"ה מגדרי הטבע שאין ישראל משועבדים לטבע כלל, וזהו חירות 'עולם', שיצאו לחירות מטבעו של עולם. ולפי"ז מבואר שפיר, דכמו שביציאת מצרים לא היו כלל ישראל משועבדים לטבע הגשמי כמו כן לא היו משועבדים לטבע הרוחני, ועי"ז רוממנו הקב"ה עד רום מעלת הנבואה.

אמנם אעפ"י שאפשר ברגע קטן לעלות מתוך פחת מ"ט שערי טומאה עד לגבהי רום מעלת הנבואה, עכ"ז מצינו שלקבלת התורה הוצרכו הכנה, ומ"ט ימי הספירה הם הם ההכנה לקבלת התורה, דאע"פ שלכל המדרגות הנעלות ביותר אפשר לו לאדם להגיע אליהם מתוך איתערותא דלעילא, אך שונה הוא לימוד התורה דיניה נקנית אלא בצער. ועד כמה השיעור לעמלות זו - הרי בכל התורה מצינו שיעור בגדרי המצוות, והיינו דעל ל"ת צריך למסור כל ממונו ועל מ"ע עד חומש, ועל נר חנוכה מחוייב אדם אף לחזר על הפתחים, ולכן שומה עלינו לעמוד ולבאר עד כמה גודל החיוב של עמל התורה. ומקובל מהגר"ש רוזובסקי זצ"ל שאמר שעמל התורה הוא "בכל כוחו". ועוד מקובל בשם הגר"ח והגר"י סלנטר די ש ביטול תורה באיכות.

כי יסוד היסודות של לימוד התורה היא העמלות והיגיעה בה, ולזה אפילו מגידים או מלאכים אינם יכולים להועיל, כידוע מהגר"א. ושמעתי בשם מורי ורבי הגאון רבי יחיאל מיכל פיינשטיין זצ"ל שהביא מה שפירש רש"י בספר מלכים (א' ה, לא) אבנים יקרות שהם "אבנים כבודות", ואמר הגר"מ דה"ה בסברא, שכשאומרים 'סברא יקרה' הביאור הוא 'סברא כבדה', והיינו כנ"ל דסברא כבדה היא סברא של עמל וכנ"ל.

הרב נתן וכתפויגל עם הרב משה אייזמן זצ"ל

הרב יחיאל מיכל פיינשטיין זצ"ל

משמאל לימין: הרב חיים שמואלביץ, הרב אליעזר שך, הרב שמואל רוזובסקי זצ"ל, ולהבלח"ט הרב דוב פוברסקי שליט"א

שנה ב: גליון טז | שב"ק פרשת וארא התשפ"ב

הזמנים לעיר לייקוואוד יצ"ו, נערכו ע"י הרב משה ברוך קופמאן שליט"א

מוצאי שבת		יום השבת		ליל שבת		ערב שבת	
4:42	שקיעת החמה	8:54	סו"ז קרי"ש מג"א (לפי האופק)	4:23	הדלקת נרות	12:30	מנחה גדולה (חצי שעה לחומרא)
5:27	ג' כוכבים קטנים	9:39	סו"ז קרי"ש גר"א וגר"ז	4:38	איסור מלאכה (בשעה"ד)	2:20	ט' שעות (להתחלת סעודה)
5:55	ע"ב דקות	10:26	סו"ז תפילה גר"א וגר"ז	4:41	שקיעת החמה	2:44	מנחה קטנה (לעשיית מלאכה)
6:10	ר"ת ד' מילין לחשבון המעלות	12:00	חצות היום (סעודת שחרית להב"ח)	6:00-7:00	מזל מאדים (למאן דחש ליה)	4:08	פלא המנחה מג"א (לפי האופק)
12:00	חצות הלילה (למלוה מלכה)	12:47	ד' שעות למוסף (לכתחילה)	5:25	צאת ג' כוכבים (לקרי"ש לפני סעודה)	4:11	חצי שעה קודם שבת

עלה הלכה

Repeat after Me: The Verdict on Hypnosis

Excerpt from *Sweeter Than Honey: Parsha & Yom Tov Insights with Essays on Halacha*, by Rabbi Mendel Berlin

Question: In this week's Parsha we read how the Egyptians were steeped in magic. The Torah (Devarim 18:10) forbids one to perform magic. Let us ask: Is one permitted to perform hypnosis/get hypnotized, or is it considered some form of magic and would therefore be forbidden?

Answer: Rav Moshe Feinstein, ZT"l, was asked (Igros Moshe, Y.D. 3:44) whether one can be healed through hypnosis. He responded that he has spoken to those who are knowledgeable in the field and with Rav Eliyahu Henkin, ZT"l, and they didn't find it to have any connection to magic. Rather, it is a natural strength with which one can influence people with weak nerves and bring them to a state where they are not aware of what is happening. Therefore, there would be no concern of magic.

However, if there is a concern that the one performing the hypnosis may cause the one being hypnotized to transgress any Mitzvah one is not allowed to be hypnotized. One cannot argue that when they are in the state of hypnosis they are sinning unwillingly and are not responsible. We find that *Tosafos* (Bava Kama 4a) quotes from the Yerushalmi that if one lies down to sleep near someone's item and breaks it while sleeping, they are responsible to compensate the owner of the item. This is because when one puts themselves in a situation where they know they may sin,

Rav Moshe Feinstein greeting Rav Shmuel Rozovsky

they are responsible even though they weren't aware of their sinning at the time of the sin. The same applies here, as well.

However, writes Rav Moshe, he sees that one who allows themselves to be hypnotized is causing themselves disgrace and it should not be done (if not for healing purposes). This is like we find (Gemara, Kiddushin 40b) that the Gemara compares one who eats in the street to a dog and is rabbinically disqualified to serve as a witness. This is because one who is not concerned with their personal honor and self-respect won't hesitate to lie as a witness, since they are not concerned with the disgrace of being discovered (telling a lie). If one does other acts which show that they are not concerned for their own honor, like publicly accepting charity from non-Jews (Choshen Mishpat 34:18), they're also disqualified as a witness.

Yet, if the hypnosis is for the purposes of healing, it would be permitted, just as we find with the case of accepting charity in public from a non-Jew that it is not considered a disgrace if there's no way for one to accept it privately. On a similar note, the Igros Moshe (Y.D. 2:57) writes that when it comes to psychologists and psychiatrists one should use those who are Torah-observant. This is because unlike with other areas of medicine where the healing is done through medicine, here it is done through conversations. Therefore, there is concern that a non-observant doctor may advise the patient with anti-Torah advice. However, if it is difficult to find a Torah-observant doctor one should stipulate with the doctor that they won't discuss religious ideas with them (or with their child, if the child is the patient).

עלה נפש

God-fearing Therapist

Adapted from 'Psychotherapy in Halacha' based on the pesakim of Rabbi Dovid Cohen by Rabbi Yitzchok Schechter

Gedolei Yisroel have termed the field of psychology *Chochmas HaNefesh*, the understanding of the human spirit. It is the human spirit that connects to oneself, others, and ultimately God, and therefore, those who dedicate themselves to helping others in this area engage in a Divine pursuit.

There is perhaps no area more intricate and complex as the *nefesh* and even minor corruptions therein can have profound impacts on the individual and all those in his environment. Helping someone overcome these troubles is a calling that requires considerable expertise and a great deal of Divine assistance. Helping others can be challenging, demanding work, both emotionally and spiritually; but as great as the challenge, so too is the opportunity for personal growth as an עבד ה'.

Chazal require each and every person to have a *Rav* in order to learn what to do in cases of doubt. This is certainly true in the world of psychotherapy. A therapist will come across numerous halachic issues that need clarification. *Kibbud Av v'Em, shmiras halashon, tefilah, krias shema, tefillin, tznius*, etc. are all commonplace discussions in the

Rav Dovid Cohen, Gevul Yaavetz with Rav Dovid Cohen, Chevron

continued on pg. 3

עלה שביעית

מתוך ספר 'מגן אבות' להגאון מהר"ם בנעט זצוק"ל
עם הערות 'מגן דוד' מהגר"ר דוד צבי קגן שליט"א

מלאכת מחשבת בשבת ובשביעית

הנה מתוס' (שבת עג, ב ד"ה זומר) יש לדקדק, דגבי שביעית לא בעי מלאכת מחשבת ואסור גם באינה צריכה לגופה. ועפ"ז יש ליישב מה שאמרו התוס' (בכורות כד, ב), דבתרתי דרבנן [ר"ל, חדא דהוא איסור דרבנן, ושנית דהוא דשא"מ] מתיר רבי יהודה אינו מתכוין, וזה סותר למה שכתבו ביומא (דף לד, ב ד"ה הני מילי) להוכיח מהך דגורר אדם מטה וספסל, דהוא איסור דרבנן משום דהוי חורש כללאחר יד, ואעפ"כ אסר ביה רבי יהודה אינו מתכוין, ומוכח דאינו מתכוין אסור אפילו במידי דרבנן, וכבר הקשה כן המשנה למלך (פ"א מהלכות שבת ה"ה).

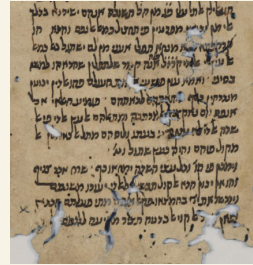
ולהנ"ל י"ל, דודאי אינו מתכוין אי אפשר לגזור אטו מתכוין כי אם במלאכה דאורייתא, אבל במלאכה דרבנן הוה ליה גזירה לגזירה. אבל בגרידה הוה ליה חורש, נוכל לגזור אינו מתכוין דחרישה בשבת אטו אינו מתכוין דחרישה בשביעית דג"כ אסור חורש, ושם הוה ליה כשאר איסורים דאינו מתכוין דידיה אסור מדאורייתא, גם אינה צריכה לגופה או כללאחר יד חייב התם, אם כן יש לגזור אינו מתכוין דשבת אטו אינו מתכוין דחרישה דשביעית.

וגם לפי מה שכתב בעל המאור (עי' בעה"מ י, א מדפי הרי"ף) דבאיכא למיגזור משום תרתי עניינים גזרינן גזירה לגזירה, אם כן כאן יש לגזור אינו מתכוין דשבת אטו מתכוין דשבת, וגם אטו אינו מתכוין דשביעית. וכל זה בגרידה, אבל באיסור מצרף או תולש דליתא בשביעית, על כרחך אין לגזור אטו דידיה ואטו שביעית אלא רק אטו מתכוין דשבת, ולכן היכא דמתכוין גופא דרבנן הוה ליה גזירה לגזירה.

מיהו תירוץ זה שייך בגורר בשדה, אבל בגורר בבית דחיובו משום בונה דזה לא שייך בשביעית, בזה אין לגזור אטו שביעית, דהא בשביעית בנין שרי, ודמי לצירוף ושאר מלאכות, וא"כ מדוע בגורר בבית אסר רבי יהודה אינו מתכוין, והא הוי תרתי דרבנן, וי"ל דלגבי בנין בבית, הגרידה לא חשיבא מקלקל וגם אינו כללאחר יד, רק לענין גרידה דחייב משום חורש מקרי כללאחר יד ומקלקל (הג"ה מבנו של רבנו: ועיין ברש"י דף ע"ה ע"ב בד"ה פטור עליה, וברש"י דביצה (דף ח) ע"א בד"ה פטור, ובתוס' פסחים (דף מז, ב) בד"ה כתישה ביום טוב כו). ודו"ק היטב. [הנה, מאי דמחלק דבשדה מקרי כללאחר יד ולא בבית, נראה דשפיר יש ליתן טעם, דדרך חרישה בשדה היא ע"י מחרישה, מה שאין כן בבית, אבל מה שחילק ביניהם דבבית לא הוי מקלקל רק בשדה, תמוה טובא, דבגמ' (בדף עג:) אמרי' להיפוך דבבית חשיב מקלקל יותר מבשדה. ונראה דזו כוונת בנו של רבינו בהג"ה. וגם לא היה צריך לזה כלל, דהתוס' לא כתבו דהוא דרבנן משום מקלקל אלא משום דהוא כללאחר יד, וצ"ע.]

ויקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם הם חרטמי מצרים בלהטיהם כן (ז, יא)

וז"ל רבינו אברהם בן הרמב"ם: ויעשו גם וג' - ביאר ר' סעדיה ז"ל שטעמו רצו לעשות, והביא ראיה ממאמר ויעשו כן החרטומים בלטיהם להוציא את הכנים ולא יכולו (להלן ח"ד), עכ"ל.

שריד מחיבורי רבי דוד הנגיד, נכד נכדו של רבנו אברהם בן הרמב"ם

הערת הרב משה מיימון שליט"א: ויש לפרש שרס"ג לשיטתו שמעשה כשפים אינו אלא אחיזת עינים, ולא שינוי טבע והפיכת עצם הדבר, וכן היא שיטת הרמב"ם ורבנו אברהם אחריו, הוה פירושו לעיל פר' שמות (ד:ח) ולהלן (ח:טו). וכן מתבאר מדברי רס"ג במקומות נוספים, הוה דבריו בספר 'אמונות ודעות' (ג:ה), במהד' ר"י קאפח עמ' קפח) שביאר ענין לטיהם של המצריים לומר שהיו עושים מעשיהם בלט ובערפל, כלומר שלא היה כי אם בתחבולה וערמה ולא עשו כלום באמת. והוה פירושי רס"ג לספר שמות (מהד' רצהבי עמ' כד סי' 61) שהובא קטע המבאר שהיה מקובל אצל הגאון שמעשי החרטומים היו באחיזת עינים ולא היה בהם ממש ולכן תרגם בסמוך (פסוק יב): 'והיו לתנינים' - 'והיו לתנינים' (וכ"כ ר"י קאפח בפירושי רס"ג שבמהדורתו עמ' סח הערה 5).

ונמשך אחריו רבנו בחיי שכתב בפירושו: 'והיו לתנינים' - לא אמר ויהיו תנינים אלא לתנינים, בא ללמד שלא היה כח בחרטומים לעשותם תנינים ממש, רק שנדמו לתנינים בחכמת הכשפים ואחיזת עינים, וע"ש עוד שכתב: 'שכל עניניהם זיוף אין בהם אמת'. וכבר ידוע איך שהרבה מתורת הגאונים שרד בפירוש רבנו בחיי על פי העתקותיו מפירושן האבוד של רבנו חננאל, וכ"ה כאן שכן מצאתי ת"ל דברים אלו ממש מובאים מפירוש רבנו חננאל בתוך שריד גזירה של פירוש רבנו דוד הנגיד, נכד נכדו של רבנו, ויכני ה' הוציא הדברים לאור בקרוב. אלא שאח"כ הראה פנים גם לגישה הפשטנית כפי המשמעות מדברי חז"ל (סנהדרין סז:), וכתב: 'או אם נאמר שהיה כח בחרטומים לעשות תנינים ממש במעשה הכשפים, וכמו שדרשו חז"ל למה נקרא שם מכשפים שמכחישים פמליא של מעלה, גם זה יתכן. גם הראב"ע בפירושו כאן סבר כדעת רס"ג וכתב: 'הפריש הכתוב בין מעשה משה שהיה אמת שנהפך מטה לתנין, ובין מעשה החרטומים, על כן כתיב 'בלטיהם', והמלה השלישית מגזרת הט החרב, אשכבה לוהטים, ולהט אותם היום הבא, והוא כמו בריקות ואש עוברת, וזאת היא אחיזת עינים'.

בענין זה יש להעיר, שבביאור הגר"א ליו"ד (קעט"ג) הביא את הפסוק 'והיו לתנינים' כהוכחה שיש ממש בכישוף ע"ש, אך כפי שהבאנו - רבנו בחיי ראה בזה משמעות הפוכה. ובאופן כללי יש לציין, שהתנגדותו החריפה של הגר"א לעמדת הרמב"ם והימשכותו אחר הפילוסופיה, אינה לוקחת בחשבון שכבר קדם הרס"ג להרמב"ם בשיטה זו, ואכ"מ.

עלה נפש

continued from pg. 2

therapy room. Often enough, questions regarding adoption, *yichus*, *issurei biah*, and *mesirah* will come up as well. The professional counselor needs direction from a halachic expert in these and other areas, even when he does not bring up the halachic issue directly with the client.

It is important to note that this dictum of Chazal requires a person to choose a Rav and follow his specific *mehalech* in *psak halachah*, whether lenient or stringent. "Shopping" for a *heter* is not permitted. Therefore, it is incumbent upon psychologists, psychotherapists, counselors, social workers, clinicians, and coaches to choose a Rav whom they feel comfortable has the requisite knowledge, experience, and understanding to guide them, and then follow his *psak* consistently. The Rav's experience in dealing with mental health issues is vital to his role of clarifying these subjects for the therapist

Psychotherapy greatly impacts a person's thought process and approach to life. Therefore, it is important for the patient to choose a frum, G-d fearing therapist who will not damage the clients' Torah-true outlook as well as his level of *emunah* and *bitachon*. However, for psychiatry and psychological testing, which focus on evaluation, diagnostics, and medication without dispensing advice, one may use a non-observant or non-Jewish practitioner.

Occasionally, an experienced non-observant or non-Jewish therapist is endorsed by local *rabbanim* who are familiar with his or her work. Generally, such a therapist is familiar with and sensitive to the culture of the observant community. There may be other pressing situations that call for an exception to the above, such as when the patient is in dire need of services for mental illness and has no one else to turn to. If such a need arises, competent halachic guidance must be sought.

בואו ונצא לקראת איתא בגמרא (בבא קמא לב, ב), אמר רבי חנינא, בואו ונצא **שבת המלכתא** לקראת כלה מלכתא ואמרי לה לקראת שבת כלה מלכתא. רבי ינאי מתעטף וקאי ואמר בואי כלה בואי כלה, ע"כ. וכעין זה במסכת שבת (ק"ט, א).

ובמהרש"א (חידושי אגדות בבא קמא שם) עמד על ההבדל שבין מנהגו של רבי חנינא למנהגו של רבי ינאי. שרבי חנינא היה יוצא לקראת שבת כלה, כדרך החתן היוצא לקראת כלה, ואילו רבי ינאי מדה אחרת היתה לו, שלא אמר נצא לקראתה, ואדרבה הוה קאי ועומד במקומו, והיינו דבכניסתה אמר בואי כלה כו', שהכלה תבא אליו כדרך הכלה אחר כניסתה לחופה שתבא מבית אביה לבית בעלה, עכ"ל.

והנה הרמב"ם (פ"ל מהלכות שבת ה"א) כתב וז"ל, איזהו כבוד זה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרוחץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת ומתעטף בציצית ויושב בכבוד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך. ובימים הראשונים היו מקבצין תלמידיהן בערב שבת ומתעטפים ואומרים בואו ונצא לקראת שבת המלך, עכ"ל. והיינו שפסק כרבי חנינא שיש לומר 'בואו ונצא לקראת שבת', ולא לעמוד במקומו ולחכות לביאת השבת. [לבד אי נימא דמש"כ 'יושב בכבוד ראש מיחל להקבלת פני שבת' הוא קיום ד'מתעטף וקאי', וצ"ע.]

ברם בטור ובשו"ע (או"ח סימן רסב סעיף ג) הביאו שני המנהגים כאחד. וז"ל המחבר, ילבש בגדיו הנאים וישמח בביאת שבת כיוצא לקראת המלך וכיוצא לקראת חתן וכלה, **דרכי חנינא מעטף וקאי בפניא דמעלי שבתא ואמר בואו ונצא לקראת שבת מלכתא, רבי ינאי אמר בואי כלה בואי כלה**, עכ"ל. ובמגן אברהם (שם סעיף קטן ג) כתב וז"ל, וטוב לצאת לשדה, ובקצת מקומות נוהגין לצאת מבית הכנסת לחצר ואומרים בואו ונצא, עכ"ל.

לקראת כלה ונראה שבאמירת 'לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה' אנו **ובואי כלה** עושים כדברי רבי חנינא, ובאמירת 'בואי כלה בואי כלה' אנו עושים כדברי רבי ינאי, שעומדים ומחכים לביאת השבת.

אך בפרי מגדים (א"א שם) מבואר שבאמירת 'בואי כלה' מקיימים הדין ד'בואו ונצא לקראת כלה', שעל דברי המגן אברהם הנ"ל שטוב לצאת לשדה וכו', כתב הפרי מגדים וז"ל, ואנו נוהגין שמהפכין פניהם לצד מערב כשאומרים בואי בשלום, עכ"ל. אלא שצ"ע, דעדיף היה לעשות כן באמירת 'לכה דודי לקראת כלה' ולא באמירת 'בואי כלה'.

ובשער הכוונות (סד, ג) כתב וז"ל, סדר קבלת שבת הוא, שתצא לשדה ותאמר **בואו ונצא לקראת שבת מלכתא** לחקל תפוחין קדישין, ותעמוד מעומד במקום אחד בשדה וכו' ותחזור **פניך כנגד רוח מערב** ששם החמה שוקעת ובעת שקיעתה ממש וכו', ותכין באימה וביראה כעומד לפני המלך לקבל תוספת קדושת שבת וכו', ואח"כ תאמר **ג' פ באי כלה באי כלה באי כלה שבת מלכתא**, עכ"ל. ולא ברור מלשונו האם הפיכת הפנים למערב שייכת לאמירת 'בואו ונצא' או לסוף דבריו לאמירת 'באי כלה באי כלה', ובפשוט נראה שאינו שייך כלל לאמירת בואי כלה, ושלא כמנהגינו הנ"ל.

לקראת שבת אולם בסידור רשב"ן לר' שלמה צבי שיק ז"ל אב"ד קארצאג, **או לקראת אבל** הביא טעם אחר להפיכת הפנים בשעת אמירת בואי בשלום. ונקדים לזה דברי הפוסקים בענין ביאת אבל לבית הכנסת בליל שבת.

הטור (שם) כתב וז"ל, כתב א"א הרא"ש ז"ל, ונוהגין באשכנז שהאבל הולך לבית הכנסת בשבת ואחר התפלה יצא האבל תחילה ויושב לפני בית הכנסת, וכל הקהל הולכין אחריו ויושבין אצלו, ועומד האבל והולך לביתו וכל הקהל הולכין אחריו ויושבין שם שעה אחת, וסומכין על דבר הגדה בפרקי רבי אליעזר ראה שלמה המלך שמת גמילות חסדים גדולה לפני הקב"ה, לפיכך כשבנה בית המקדש בנה שני שערים אחד לחתנים ואחד לאבלים ולמנוזים, והיו ישראל

הולכים בשבתות בין השערים הללו וכו', הנכנס בשער האבלים ושפמו מכוסה היו יודעין שהוא אבל ואומרים לו "השוכן בבית זה ינחמך" וכו', משחרב בית המקדש התקינו חכמים שיהו חתנים ואבלים הולכין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ואנשי המקום רואים את החתן ושמהים עמו ואת האבל ויושבין עמו לארץ כדי שיצאו כל ישראל ידי חובתן בגמילות חסדים, ועליהם הוא אומר ברוך נתן שכר טוב לגומלי חסדים, עכ"ל.

וע"פ זה כתב בבאר הגולה (יורה דעה סימן שצג) וז"ל, והמנהג שנכנס האבל לבית הכנסת קודם תפלת ערבית והזקנים עומדים עליו בפתח בית הכנסת והאולם בשתי שורות לנחמו וכו', עכ"ל. והובא מנהג זה בקצרה בט"ז (או"ח סימן תקכו סעיף קטן א), ועיין משנה ברורה (סימן רפז סעיף קטן ג) וערוך השולחן (שם סעיף י).

ובסדר רשב"ן הביא דברי פרקי דרבי אליעזר הנ"ל והטור, וע"פ זה כתב, וזה הוא המקור שיש מקום קבוע לאבלים (אבל באנק) ומקום קבוע לחתנים (חתן ווינקעל) בכל בתי כנסיות, וזה הוא המקור למנהג שקוראין לקראת האבלים כשיש אבלים בעיר, וזה הוא המקור שהופכין הפנים לצד הפתח **ששם יושבים האבלים**, למען ידעו בני העיר לקיים בשבת מצות ניחום האבלים כשרואים אותם יושבין במקום האבלים וידעו מי הם וכו', עכ"ל. וכ"כ בספר תולדת מנחם (אות מו), קונטרס אחרון לטעמי המנהגים אות רסח).

הפיכת פנים נגד הפתח אולם האגרות משה **או נגד צד מערב** (או"ח ח"ג סימן מה) דחה טעם זה בשתי ידים. שכשנשאל אודות בית הכנסת שאין פתחו במערב, האם ראוי להפוך פניהם לפתח או למערב, כתב האגרות

משה וז"ל, ובדבר הפיכת הפנים בשעת אמירת בואי בשלום, הנה ברובא דרובא בתי כנסיות שהיו במדינותינו היה הפתח במערב ולא היה סתירה למעשה, ולכן יש שאמרו שהכוונה היתה למערב משום שהשכינה במערב, ואף שהיציאה היא לכבוד השבת וכו', ויש [לומר] שבשביל זה דהוא לשבת, דלא מצינו מעלת מערב, לכן הוא להפוך לפתח, **והטעם שבשביל האבלים אינו כלום**, ואם נמצא שהפתח אינו בצד מערב מסתבר לע"נ דלהפוך למערב, ואיך שעושים כיון שהכוונה לכבוד השבת קדש הוא טוב, **אף שלענ"ד אין ענין פתח שום טעם** אם לא מטעם דנראה כמתכוונים לצאת, עכ"ל.

ובאותו ענין יש לציין לדברי שו"ת בצל החכמה (ח"ג סימן סה) שדן אודות עירו מעלבארן אשר במדינת אוסטרליה, שרוב בתי כנסיות פונים למערב בכיוון צפון מול מקום המקדש, האם יש לפנות למזרח באמירת בואי בשלום. וכתב ע"פ דברי שער הכוונות הנ"ל שיש טעם דווקא לפנות לכיוון ששוקעת השמש, אלא שכתב לחלק בין כשמקבלים שבת מיד עם שקיעתה שיש סיבה לפנות למערב, ובין היכא שמתפללים בבית הכנסת ואין מקפידים ע"ז שיותר טוב לפנות מול הפתח, עיי"ש. ובהשמטות כתב בשו"ת בצל החכמה (שם) שאם מתפלל בבית כנסת בצפון אר"י מול עבר דרום, יכול לפנות לצד מערב, אבל כשמתפלל לצד מערב לא יעמוד במקומו מפני שיחסר לו הכוונה.

קבלת שבת של המקובלים מספרים שכך היה מנהגו של מרן רי"ז הלוי זצ"ל, **ושל מרן רי"ז הלוי זצ"ל** שהיה רוחץ לכבוד שבת, ואח"כ היה יושב על המרפסת ומצפה לביאת השבת, ומיד בשקיעת החמה היה אומר בשמחה "בואי כלה בואי כלה", ע"כ.

מקובל שמנהגו זה היה ע"פ דברי הרמב"ם הנ"ל "שמצוה על אדם לרוחץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת ומתעטף בציצית ויושב בכבוד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך", וכך עשה, שהיה רוחץ גופו ואח"כ ישב בכבוד ראש מיחל להקבלת פני השבת. ונראה שנקט הגרי"ז ששקיעת החמה היא היא ביאת השבת, שהרי אין השבת גוף שיש בו ממש, רק חלות קדושת שבת, וכיון שהיא חלה מיד עם שקיעת החמה על כן היה מיחל עד השקיעה ואומר 'בואי כלה'.

נמצא שמנהגו של הגרי"ז ע"פ הרמב"ם עולה יפה עם מנהג המקובלים, שגם הם היו ממתנינים עד השקיעה ואזי אומרים 'בואי כלה'.